

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ ĮSTATYMO NR. I-480 36, 39, 45, 51, 53¹, 53²,
54, 55¹, 57, 61, 63, 69¹, 76, 78, 84, 85, 88, 91², 91⁴, 91⁵, 93, 94, 98, 101, 106, 119, 121, 124, 128,
130 STRAIPSNŲ PAKEITIMO, PAPILDYMO 44¹ STRAIPSNIU IR VII DALIMI IR 95
STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO
PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Reaguojant į valstybėje ir visuomenėje vykstančias permainas, teismų veiklą reglamentuojančios teisės normos buvo koreguojamos, tačiau tai buvo daroma fragmentiškai. Teisėjų taryba, kuri yra vykdomoji teismų savivaldos institucija, užtikrinanti teismų ir teisėjų nepriklausomumą, įvertinusi visuomeninių ir (ar) teisinių santykių pokyčių visumą bei atsižvelgdama į nacionalinių ir tarptautinių kompetentingų institucijų išvadas teismų vykdomos veiklos srityje, taip pat įvertinusi iš pačios teismų bendruomenės kylančias iniciatyvas įžvelgė poreikį konceptualiai peržiūrėti teismų sistemos funkcionavimą užtikrinančią teisinę reguliavimą ir jį atnaujinti.

Naujai išrinktos Teisėjų tarybos 2017 m. sausio 27 d. nutarimu Nr. 13P-13-(7.1.2) „Dėl Teisėjų tarybos 2017–2020 strateginių veiklos kryptių patvirtinimo“ buvo patvirtintos Teisėjų tarybos 2017–2020 metų strateginės veiklos kryptys. Viena jų – pasiūlymų dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo ir kitų teisės aktų, susijusių su teisėjų darbo sąlygomis ir socialinėmis garantijomis, pakeitimų (pakaitinių teisėjų institutas, laikinas teisėjų įgaliojimų sustabdymas dėl kitos veiklos, teisėjų darbo laiko planavimo lankstumas ir kt.) parengimas. Šiuo tikslu buvo sudaryta darbo grupė Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo projektui parengti.

Teikiamu Teismų įstatymo pakeitimo projektu siekiama didinti visuomenės pasitikėjimą teismais ir teisėjais, stiprinti teismų bendruomenės autoritetą ir pagarbą jai, tobulinti teismų ir teisėjų nepriklausomumą užtikrinančias garantijas, puoselėti tik aukštos kvalifikacijos ir nepriekaištingos reputacijos teisėjų korpuso formavimą, taip pat patikslinti teisinę reguliavimą, kad jis atitiktų teismų veiklos organizavimo praktiką ir aktualius poreikius, siekiant užtikrinti profesionalų teismų turimų išteklių valdymą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorius – Teisėjų taryba. Įstatymo projektą parengė Teisėjų tarybos 2017 m. vasario 24 d. nutarimu Nr. 13P-33-(7.1.2) „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudaryta darbo grupė (toliau – darbo grupė), į kurios sudėtį įtraukti ne tik teismų sistemos, bet ir konstitucinių partnerių – vykdomosios bei įstatymų leidžiamosios valdžios (Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto) deleguoti atstovai. Įstatymo projektui buvo gautas Teisėjų tarybos pritarimas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Vadovaujantis Teismų įstatymo 51 straipsnio 1 dalimi, nuo pretendentų į teisėjus egzamino atleidžiamas teisės krypties socialinių mokslų daktaras ir habilituotas daktaras, taip pat asmuo, turintis ne mažesnę kaip penkerių metų teisėjo darbo stažą, jei nuo darbo teisėju pabaigos praėjo ne daugiau kaip penkeri metai.

Pretendentų į teisėjus ir teisėjų sveikatos patikrinimo sąlygas ir tvarką įtvirtinančios Teismų įstatymo 53¹ straipsnio nuostatos numato tik periodinį teisėjų sveikatos patikrinimą. Praktikoje kyla poreikis tam tikrais atvejais inicijuoti neeilinį teisėjo sveikatos patikrinimą, tačiau įstatyme nenustatytas nei teisinis pagrindas šiai procedūrai pradėti, nei šią teisę įgyvendinti turintis subjektas.

Vadovaujantis Teismų įstatymo 53¹ straipsnio 4 dalimi, pretendentų į teisėjus, teisėjų sveikatos patikrinimo sudėtine dalimi esantis psichologinis vertinimas yra atliekamas asmenybės būdo ir pažintinės veiklos savybėms nustatyti. Sistemiskai aiškinant ir taikant Teismų įstatymo ir jį

įgyvendinančių teisės aktų nuostatas, psichologinio vertinimo rezultatai buvo naudojami pretendentų į teisėjus ir teisėjų karjeros siekiančių asmenų atrankoje, teisėjų veiklos vertinime. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimu, priimtu administracinėje byloje Nr. I-11-492/2017, konstatuota, kad atliekant sveikatos patikrinimą gauta psichologinio vertinimo išvada apie asmens asmenines savybes negali, nesant asmens sutikimo, būti naudojama pretendentų į teisėjus ir teisėjų karjeros siekiančių asmenų atrankos ir teisėjų veiklos vertinimo procesuose.

Teismų įstatymo 54 straipsnyje yra nustatyta pretendentų į teisėjus egzaminavimo tvarka, kuria nėra sureguliuotas pretendentų į teisėjus egzaminavimo rezultatų galiojimo laikas.

Teismų įstatymo 55¹ straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pretendentų į teisėjus atrankos komisijos sudėtį, šios komisijos darbo tvarką ir pretendentų į teisėjus atrankos kriterijus tvirtina Respublikos Prezidentas. Pagal Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupės (GRECO) rekomendacijas Teisėtų tarybai turi būti skirtas didesnis vaidmuo atrankant teisėjus, įskaitant ir atrankos komisijos sudarymo tvarką, siekiant stiprinti komisijos narių nepriklausomumą ir atrankos mechanizmo skaidrumą. Atsižvelgiant į šias rekomendacijas siūloma tikslinti Teismų įstatymo 55¹ straipsnį „Pretendentų į teisėjus atranka ir Pretendentų į teisėjus atrankos komisija“.

Siekiant užtikrinti tinkamą teismų darbo organizavimą, įskaitant bylų nagrinėjimo tęstinumą, Teismų įstatymo 63 straipsnio 1 dalyje nustatytas trejų metų terminas, po kurio asmuo, pirmą kartą paskirtas apylinkės teismo, apygardos administracinio teismo ar apygardos teismo teisėju, gali pretenduoti būti paskirtas į kitą tos pačios pakopos teismą arba į kitos jurisdikcijos tos pačios pakopos teismą. Esamu reguliavimu nėra išspręsta, ar ši nuostata taikytina tolesniuose teisėjo karjeros etapuose, dėl to praktikoje pasitaiko atvejų, kad tik paskirtas į kitą teismą teisėjas netrukus pretenduoja būti paskirtas dar į kitą teismą. Šiam neaiškumui pašalinti ir užtikrinti teismų veiklos stabilumą, siūloma minėtą trejų metų apribojimą taikyti ne tik pirmą kartą teisėju į tam tikrą teismą paskirtiems asmenims ir, atsižvelgiant į vykdomos teismų reformos tikslus, palikti šiuo laikotarpiu neapribotą teisėjų mobilumą tik jiems pretenduojant į to paties teismo kitus rūmus.

Teismų įstatymo 69¹ straipsnio 1 dalis nustato, kad Teisėjų karjeros siekiančių asmenų atranka į laisvas teisėjų vietas vyksta pagal Teisėjų karjeros siekiančių asmenų atrankos nuostatus, kuriuos tvirtina Teisėjų taryba. Tačiau Teisėjų tarybos patvirtinti nuostatai iš esmės nukreipia į Respublikos Prezidento patvirtintą Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos darbo tvarkos aprašą. Be to, Teismų įstatymo 69¹ straipsnio 1 ir 2 dalys nustato skirtingus teisėjų ir teisės krypties socialinių mokslų daktarų, siekiančių karjeros teismuose, atrankos įstatyminius kriterijus.

Teismų įstatymo 91² straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pirmą kartą teisėjo veikla vertinama praėjus trejiems metams nuo jo paskyrimo į teisėjo pareigas. Po to teisėjo veikla vertinama periodiškai kas penkeri metai.

Vadovaujantis Teismų įstatymo 91⁴ straipsnio 2 dalimi, teisėjas, kurio veikla buvo vertinama, turi teisę per vieną mėnesį nuo jo supažindinimo su veiklos vertinimo rezultatais dienos šiuos vertinimo rezultatus apskųsti Teisėjų tarybai.

Teismų įstatymo 106 straipsnio 2 dalyje yra nustatytas teismo kanclerio statusas. Šiuo metu teismo kancleris, kuris vadovauja teismo administracijai, yra teismo pirmininkui pavaldus karjeros valstybės tarnautojas, t. y. į šias vadovaujančias pareigas asmuo skiriamas neribotam laikui.

Teismų įstatymo 119 straipsnyje yra įtvirtinta Teisėjų tarybos sudėtis ir jos sudarymo tvarka. Vadovaujantis galiojančiomis nuostatomis, Teisėjų tarybą sudaro dvidešimt trys nariai. Teisėjų tarybos sudėties formavimo sąlygos nesudaro galimybės apylinkių teisėjams rinkti savo atstovą bet kurio apylinkės teismo teisėją (apylinkių teismų teisėjai gali rinkti savo atstovą tik iš atitinkamoje apygardos teismo teritorijoje veikiančiuose teismuose dirbančių teisėjų).

Vadovaujantis Teismų įstatymo 128 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Nacionalinė teismų administracija organizuoja ir užtikrina teismų centralizuotą aprūpinimą reikiamu ilgalaikiu turtu, inventoriumi ir paslaugomis ir yra valstybės investicijų programoje numatytų investicijų, skirtų teismams, asignavimų valdytoja. To paties straipsnio 3 dalies pagrindu Nacionalinė teismų administracija rengia teismų investicijų projektus, teikia juos derinti Teisėjų tarybai ir siūlo įtraukti į Valstybės investicijų programą. Pastarosios funkcijos atliekamos vadovaujantis Teisėjų tarybos patvirtintu tvarkos aprašu, kuris derinamas su Teisingumo ministerija.

Teismų įstatyme nėra nustatyti teisėjo darbo organizavimo principai, todėl juos siūloma įtvirtinti. Taip pat siūloma detalizuoti teisėjų atostogas reguliuojančias nuostatas bei jas priderinti prie naujo reguliavimo, siūlomo nustatyti kitose valstybės, įskaitant teisėsaugos, institucijose.

Teismų įstatyme nėra sureguliuotas klausimas dėl teisėjų, kurie negali ilgą laiką eiti pareigų, pavadavimo ir tai apsunkina tinkamą teismo darbo organizavimą, kas sudaro prielaidas tam, kad gali nukentėti bylos nagrinėjimo proceso trukmė ir (ar) kokybė. Kita vertus, teisme dirbantiems teisėjams darbo krūvis išauga (tam tikrais atvejais gana stipriai, ypač didžiuosiuose miestuose veikiančiuose apylinkės teismuose), o papildomų socialinių ir (ar) materialinių garantijų taikymas nenumatytas. Įstatymo projektu siekiama spręsti šią situaciją, įvedant teisėjo, skiriamo dvejimms metams, institutą.

Teismų įstatymu neišspręsta teisinė situacija, susijusi su galimybe teisėjui, kuriam inicijuota drausmės byla, tęsti teisėjo darbą. Tam tikrais atvejais, manytina, būtina užtikrinti teisinį pagrindą sustabdyti teisėjo įgaliojimus.

2015 m. Teisėjų tarybos buvo patvirtinta Teismų sistemos apdovanojimų koncepcija. Ją įgyvendindama 2017 m. Teisėjų taryba patvirtino Teismų sistemos apdovanojimų tvarkos aprašą, Teismų sistemos apdovanojimų komisijos nuostatus ir nustatė šios komisijos sudėtį. 2017 m. minint Lietuvos teismų dieną, įteikti pirmieji apdovanojimai. Siūloma principines teismų sistemos apdovanojimo nuostatas įtvirtinti įstatyminiu lygmeniu.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma Teismų įstatymą papildyti 44¹ straipsniu „Teisėjo darbo organizavimas“ ir jame įtvirtinti *de facto* situaciją, t. y. kad teisėjas savo darbo laiką planuoja ir organizuoja savarankiškai, išskyrus proceso įstatymuose nustatytus atvejus. Atsižvelgiant į teisėjų darbo organizavimo aktualijas, siūloma įteisinti galimybę mažinti teisėjo darbo su bylomis krūvį dėl teisėjo užimtumo vykdant kitas teisėjo funkcijas, taip pat siekiant užtikrinti teisėjų darbo su bylomis krūvio tolygumą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad teismai ne tik vykdo teisingumą – kaip ir kitos valstybės valdžios institucijos, pagal savo konstitucinę kompetenciją, savarankiškai arba bendradarbiaudami su kitomis valstybės valdžios institucijomis jie gali dalyvauti įgyvendinant bendruosius valstybės uždavinius, vykdant bendrąsias jos funkcijas (žr. Konstitucinio Teismo 2016 m. gegužės 16 d. sprendimą Nr. KT16-S9/2016).

Teismų įstatymo 51 straipsnio 1 dalyje siūloma atsisakyti nuostatų, ribojančių buvusio teisėjo teisę būti atleistam nuo pretendentų į teisėjus egzamino priklausomai nuo to, kiek laiko asmuo dirbo teisėju ir kada nustojo eiti teisėjo pareigas. Siūlomas teisinis reguliavimas atvers platesnes galimybes į teismų sistemą sugrįžti asmenims, jau įgijusiems teisėjo profesijai reikalingus įgūdžius.

Teismų įstatymo 53¹ straipsnio 2 dalį siūloma patikslinti ir papildyti nuostata, sudarančia teisinį pagrindą Teisėjų tarybai spręsti dėl poreikio siųsti teisėją sveikatos patikrinimui, kai gaunama žinių, kad teisėjo sveikatos, psichologinė būsenos trukdo jam atlikti pareigas, nesiejant šios Teisėjų tarybos teisės įgyvendinimo su vadinamo periodinio patikrinimo (kas penkerius metus) laikotarpiu.

Teismų įstatymo 54 straipsnį siūloma papildyti nauja 4 dalimi, kuria nustatomas pretendentų į teisėjus egzamino rezultatų galiojimo laikas – penkeri metai. Tikimasi, kad siūloma įtvirtinti nuostata padės užtikrinti tik aukštos kvalifikacijos teisėjų korpuso formavimą, nes su laiku pretendento įgytos žinios gali užsimiršti ar neatitikti teisinės aplinkos realijų.

Atsižvelgiant į GRECO rekomendacijas didinti Teisėjų tarybos vaidmenį pretendentų į teisėjus atrankos procese, Teismų įstatymo 55¹ straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad formuojant pretendentų į teisėjus atrankos komisiją, tris atrankos komisijos narius skiria Teisėjų taryba ir Respublikos Prezidentas komisijos darbo tvarką nustato, ją suderinęs su Teisėjų taryba. Pretendentų į teisėjus atrankos kriterijus siūloma pavesti tvirtinti Teisėjų tarybai.

Minėta, kad vadovaujantis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimu, priimtu administracinėje byloje Nr. I-11-492/2017, teisėjų sveikatos patikrinimo metu atliekamo psichologinio vertinimo rezultatai negali, nesant asmens sutikimo, būti naudojami pretendentų į teisėjus ir teisėjų karjeros siekiančių asmenų atrankos ir teisėjų veiklos vertinimo

procesuose. Asmeninės būdo ir pažintinės veiklos savybės yra neabejotinai reikšmingos vertinant asmens tinkamumą eiti teisėjo pareigas, todėl siūloma įtvirtinti kitokią jų nustatymo tvarką. Profesionalų pagal sertifikuotas metodikas atliktas asmens savybių vertinimas sudarys sąlygas objektyviam tokio vertinimo rezultatų naudojimui pretendentų į teisėjus ir teisėjų karjeros siekiančių asmenų atrankoje. Atsižvelgiant į tai, siūloma papildyti Teismų įstatymo 55¹ straipsnį 7 dalį (kurioje numatyta, kas yra vertinama atrenkant pretendentes į laisvas arba atsilaisvinsiančias apylinkės teismo teisėjų vietas), nustatant, kad vertinant asmens tinkamumą eiti teisėjo pareigas, be kita ko, įvertinamos asmeninės būdo ir pažintinės veiklos savybės. Joms nustatyti būtų atliekamas asmens kompetencijų vertinimas Teisėjų tarybos nustatyta tvarka. Kompetencijų vertinimo rezultatai galėtų numatyta terminą, tuo pačiu išliktų galimybė pretendento prašymu šį vertinimą atlikti iš naujo anksčiau termino pabaigos. Atitinkamai siūloma koreguoti su teisėjų karjera susijusias Teismų įstatymo 69¹ straipsnio 1 dalį, 76 straipsnio 1 dalį, 78 straipsnio 1 dalį. Taip pat, siekiant suderinti nuostatas, tikslintina Teismų įstatymo 53¹ straipsnio 4 dalis, kurioje nustatoma sveikatos patikrinimo tvarka.

Praktikoje išskylant nevienodam teisės normų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą, aiškinimui bei didėjant asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimams, siūloma detalizuoti susipažinimo su pretendento į teisėjus ar teisėjo asmens duomenimis, tarp kurių ir ypatingi asmens duomenys, ir kitokio šių duomenų tvarkymo sąlygas. Šiuo aspektu tikslinamos Teismų įstatymo 55¹, 91⁵ ir 124 straipsnių nuostatos.

Siūloma papildyti Teismų įstatymo 57 straipsnį nauja 2 dalimi ir įtvirtinti apylinkės teismo teisėjo, kuris ilgą laiką negalės eiti teisėjo pareigų (pavyzdžiui, dėl vaiko priežiūros atostogų, dėl atostogų kvalifikacijai tobulinti) pavadavimo galimybę. Tokiu atveju asmuo, kuris atitinka apylinkės teismo teisėjui keliamus reikalavimus, šio teismo teisėju galėtų būti skiriamas dvejiems metams. Šis institutas itin reikalingas siekiant teismų darbo krūvio tolygumo (ypač didžiuosiuose miestuose veikiančiuose apylinkės teismuose), o tai turi įtakos bylų nagrinėjimo proceso trukmei ir (ar) kokybei, taip pat sudaro vienodas teisėjų darbo sąlygas ir yra reikšminga užtikrinant garantijas gauti teisingą atlyginimą tinkamą įgyvendinimą.

Siekiant pašalinti praktikoje kylančius neaiškumus bei užtikrinti tinkamą teismų darbo organizavimą, siūloma tikslinti Teismų įstatymo 63 straipsnio 1 dalies nuostatą. Pagal siūlomą formuluotę aiškiai nustatoma, kad teisėjas paskirtas į apylinkės, apygardos administracinę ar apygardos teismą (tiek pirmą kartą, tiek vėlesniuose etapuose) negali pretenduoti būti paskirtas į kitą tos pačios pakopos teismą arba į kitos jurisdikcijos tos pačios pakopos teismą, jei nuo paskyrimo į pareigas nepraėjo treji metai. Pastebėtina, kad nauja nuostata formuluojama įvertinus straipsnio redakciją, kuri įsigalios nuo 2018 m. sausio 1 d. (2016 m. birželio 23 d. įstatymas Nr. XII-2475), bei atsižvelgiant į teismų reorganizavimo tikslus, ir siūloma nustatyti, kad trejų metų terminas netaikomas pareiškus norą persikelti į kitus to paties teismo rūmus. Taip pat atliekami techninio-redakcinio pobūdžio pakeitimai, atsisakant perteklinės dalies, susijusios su teismo pirmininko galimybe būti perkeltam tomis pačiomis sąlygomis kaip ir teisėjas, atsižvelgiant į tai, kad teismo pirmininko kadencijos trukmė yra ilgesnė nei treji metai.

Teismų įstatymo 69¹ straipsnyje siūloma atsisakyti nuostatos, kad teisėjų karjeros siekiančių asmenų atranka vyksta pagal nuostatus, kuriuos tvirtina Teisėjų taryba. Tai reiškia, kad tiek asmenų, pretenduojančių į apylinkės teismo teisėjo pareigas, tiek asmenų, siekiančių karjeros teismuose, atranka vykta ta pačia tvarka – pagal Respublikos Prezidento, suderinus su Teisėjų taryba, nustatytą Atrankos komisijos darbo tvarką (Teismų įstatymo 55¹ str.). Taip ši procedūra iš esmės vyksta ir šiuo metu. Teismų įstatymo 69¹ straipsnio pakeitimais taip pat siūloma suvienodinti teisėjų ir teisės krypties socialinių mokslų daktarų, siekiančių karjeros teismuose, įstatyminius atrankos kriterijus.

Teismų įstatymo 84 straipsnį, reglamentuojantį drausmės bylos iškėlimo sąlygas ir tvarką, siūloma papildyti 8 dalimi ir įtvirtinti atitinkamų subjektų (Respublikos Prezidento ar Seimo) teisę tam tikrais atvejais sustabdyti teisėjo, kuriam iškelta drausmės byla, įgaliojimus, taip pat nustatyti tokio sprendimo galiojimo sąlygas bei teisėjo socialines garantijas, nenustačius drausminės atsakomybės pagrindo. Siūlomas teisinis reguliavimas pašalins teisės spragą, esamą tais atvejais, kai teisėjo veiksmai, dėl kurių jam iškeliama drausmės byla, yra nesuderinami profesine prasme su teisėjo darbu.

Atsižvelgiant į bendrąjį įstatymo projekto tikslą – didinti visuomenės pasitikėjimą teismais, puoselėti tik aukštos kvalifikacijos ir nepriekaištingos reputacijos teisėjų korpuso formavimą, bei įvertinus teisėjų veiklos vertinimo komisijai tenkantį didelį krūvį, siūloma nustatyti eilinį teisėjo veiklos vertinimą kas septynis metus, tokiu būdu sudarant palankesnes sąlygas visapusiškai ir objektyviai teisėjo veiklos analizei ir jos vertinimui (Teismų įstatymo 91² straipsnio 2 dalis). Taip pat atsižvelgiant į teisėjo veiklos vertinimo tikslą bei siekiant užtikrinti efektyvų komisijos valdomų išteklių naudojimą, siūloma įtvirtinti, kad periodinis teisėjo veiklos vertinimas neatliekamas, kai teisėjui sukanka 64 metai, t. y. kai lieka tik vieni metai iki bendrojo teisėjo įgaliojimų pasibaigimo dėl amžiaus termino (65 metai).

Teismų įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį gali būti skundžiami teismų veikos organizavime dalyvaujančių institucijų (pavyzdžiui, Pretendentų į teisėjus egzamino komisijos, Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos, Teisėjų garbės teismo) sprendimai, paprastai nustato 10 dienų apskundimo terminą. Siekiant užtikrinti teisinių santykių tikrumą ir stabilumą, siūloma suvienodinti apskundimo terminus ir Teismų įstatymo 91⁴ straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad teisėjas, kurio veikla buvo vertinama, vertinimo rezultatus gali apskusti per 10 dienų. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad pagal esamą teisinį reguliavimą yra nustatytas teisėjų veiklos vertinimo komisijos išvados dėl teisėjo veiklos vertinimo rezultatų surašymo terminas, siūloma koreguoti apskundimo termino atskaitos momentą, jo nesiejant su faktu, kada teisėjas buvo supažindintas su šiais rezultatais.

Įvertinus Nacionalinės teismų administracijos vaidmenį organizuojant mokymus ne tik teisėjams, bet ir teismo tarnautojams (valstybės tarnautojams ir darbuotojams), tikslinamos nuostatos susijusios su mokymų organizavimu ir finansavimu (Teismų įstatymo 93–95 straipsniai).

Siekiant aiškiai įtvirtinti teisėjų garantijas, susijusias su atostogų suteikimu, siūloma papildyti Teismų įstatymo 98 ir 101 straipsnių nuostatas. Teismų įstatymo 101 straipsnio naujoje 4 dalyje nustatoma teisėjui priklausančių atostogų panaudojimo, jį perkeliant į kitą teismą, tvarka. Pastaroji nuostata siūloma atsižvelgiant į straipsnio redakciją, kuri įsigalios nuo 2018 m. sausio 1 d. (2016 m. birželio 23 d. įstatymas Nr. XII-2475). Teismų įstatymo 98 straipsnį siūloma papildyti nuostatomis, susijusiomis su neįgalių teisėjų ir teisėjų, auginančių vaikus, teisėmis. Taip pat siūloma nustatyti kasmetinių atostogų skaičiavimą darbo dienomis, atsižvelgiant į tai, kad analogišką teisinį reguliavimą siūloma nustatyti kitose valstybės, įskaitant teisėsaugos (pavyzdžiui, prokuratūra), institucijose. Siekiant užtikrinti teisingą atlyginimą už proceso ir kituose įstatymuose nustatytų teisėjo funkcijų vykdymą ne darbo metu siūloma būtent Teismų įstatyme įtvirtinti principines nuostatas dėl šios veiklos kompensavimo sąlygų ir būdų, įvertinus ir tai, kad analogiškas teisinis reguliavimas yra įtvirtintas kitų teisėsaugos institucijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose.

Įvertinus administravimo teismuose specifiškumą ir santykį su Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatomis, siūloma Teismų įstatyme *expressis verbis* įtvirtinti vidinį bei išorinį administravimą teismuose vykdančių subjektų teisę gauti iš valstybės institucijų informaciją, reikalingą atlikti funkcijas šioje srityje. Atitinkamai tikslintinas Teismų įstatymo 102 straipsnis jį papildant 4 dalimi.

Teismų įstatymo 106 straipsnio 2 dalyje teismo kanclerio pareigybei siūloma nustatyti penkerių metų kadenciją. Manytina, kad galimybė rotuoti teismo kanclerį gali prisidėti prie teismo administracijos valdymo efektyvumo gerinimo. Kadencijos nustatymas siejamas su Lietuvos Respublikos Seime įregistruotais Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo projektais, kuriais siūloma įtvirtinti galimybę taikyti kadencijas atskiroms karjeros valstybės tarnautojų pareigybėms, kai jas nustato įstatymai.

Teismų įstatymo 119 straipsnio pakeitimo iniciatyva kilo iš teismų bendruomenės.

Atliepiančią apylinkės teismų teisėjų pastebėjimus, siūloma koreguoti apylinkių teismų atstovavimo mechanizmą ir praplėsti galimybę apylinkės teismo teisėjams rinkti ir balsuoti už geriausius kandidatus iš visos Lietuvos (ne tik pagal apygardų teismų teritorijas), sudarant prielaidas užsitikrinti veiksmingą šios grandies teismų interesų atstovavimą.

Taip pat, siekiant tobulinti Teisėjų tarybos, kuri yra vykdomoji teismų savivaldos institucija, veiklos efektyvumą, siūloma mažinti jos narių skaičių. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal

valdymo principus mažesnis vykdomosios institucijos narių skaičius nustatytinas, siekiant, kad šios institucijos veikla būtų vykdoma ir sprendimai būtų priimami operatyviau ir efektyviau (pvz. vyriausybės ministrų kabinetą sudaro septyniolika-aštuoniolika). Taip pat, praktika rodo, kad esant mažesniai kolegialios vykdomosios institucijos narių skaičiui, užtikrinamas lankstumas priimant sprendimus ir pasiekama didesnė atskaitomybė už vykdomą veiklą, o tai savo ruožtu skatintų Teisėjų tarybos nario dar aktyvesnį ir produktyvesnį dalyvavimą Teisėjų tarybos veikloje, kas atitinka šios teismų savivaldos institucijos konstitucinę prigimtį ir paskirtį. Be to, atsižvelgiant į tai, kad nustatytas teisinis reguliavimas sudaro galimybę Teisėjų tarybos nariams mažinti jurisdikcinės (bylų nagrinėjimo) veiklos apimtį, sumažinus Teisėjų narių skaičių, bus pasiekta, kad dar didesnė dalis teisėjų skirs savo laiką pagrindinei su teisingumo vykdymu susijusiai funkcijai atlikti – bylų nagrinėjimui, nedarant poveikio Teisėjų tarybos veiklos kokybei. Papildomai pastebėtina, kad šiuo metu nustatytas Teisėjų tarybos narių skaičius (dvidešimt trys) yra vienas didžiausių lyginant su Europoje veikiančiomis teismų savivaldos institucijomis.

Formuojant siūlymą dėl Teisėjų tarybos sudėties su mažesniu jos narių skaičiumi (17), buvo įvertinta Konstitucinio Teismo jurisprudencija dėl Teisėjų tarybos formavimo principų (pavyzdžiui, kad daugumą Teisėjų tarybos narių turi sudaryti aukščiausios grandies teismų teisėjai, kad kiekvienai teismų grandžiai būtų nustatytas tam tikras skaičius vietų ir atitinkamus narius rinktu būtent tos grandies teismo (teismų) teisėjai), taip pat atsižvelgta į atitinkamos grandies teismų teisėjų skaičių ir teismų kompetenciją.

Siekiant užtikrinti, kad daugumą Teisėjų tarybos narių sudarytų aukščiausios grandies teismų teisėjai, siūloma nustatyti, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo atstovams Teisėjų taryboje būtų skirtos iš viso devynios vietos, kurios paskirstytinos tarp nurodytų teismų, atsižvelgiant į proporcingumo principą vertinant teisėjų skaičių ir šių teismų vietą teismų sistemoje. Taigi, pagal teisėjų skaičių susidaranti aukščiausiųjų teismų atstovų skaičiaus pasiskirstymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo – keturi, Lietuvos apeliacinio teismo – keturi ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo – du), įvertinus Lietuvos apeliacinio teismo statusą teisminėje sistemoje palyginus su Lietuvos Aukščiausiuoju Teismu (vienintelė kasacinė instancija), siūloma koreguoti mažinant Lietuvos apeliacinio teismo atstovams tenkantį skaičių ir nustatyti, kad į Teisėjų tarybos sudėtį įeina keturi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, trys Lietuvos apeliacinio teismo ir du Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo atstovai (įskaitant kiekvieno teismo teismų pirmininkus, kurie į Teisėjų tarybos sudėtį įeina pagal pareigas vadovaujantis Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktu). Žemesnės instancijos teismų atstovams siūloma skirti aštuonias vietas, nustatant proporcingą atstovavimą atitinkamai grandžiai (trys teisėjai, išrinkti nuo visų apygardos teismų, vienas – nuo visų apygardos administracinių teismų ir keturi – nuo visų apylinkės teismų).

Teismų įstatymo 119 straipsnio papildymo 8 dalimi, kuria siūloma nustatyti naujo Teisėjų tarybos nario išrinkimo sąlygas ir tvarką, poreikį lemia būtinybė užtikrinti Teisėjų tarybos konstitucinį legitimumą tais atvejais, kai Teisėjų tarybos nario, atstovaujančio aukščiausios grandies teismui, įgaliojimai pasibaigia iki išrinktos Teisėjų tarybos kadencijos pabaigos.

Teismų įstatymą siūloma papildyti nauja VII dalimi „Teismų sistemos apdovanojimai“. Kaip minėta, Teismų sistemos apdovanojimų koncepcija, patvirtintą Teisėjų tarybos, įgyvendinantys teisės aktai jau yra priimti. Siekiant užtikrinti nuoseklų teisinį reguliavimą, principines teismų sistemos apdovanojimo nuostatas tikslinga perkelti į įstatymo lygmenį.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija yra vykdomosios valdžios institucija, kuri formuoja valstybės politiką nacionalinės teisinės sistemos plėtros ir kitose teisingumo ministrai pavestose valdymo srityse ir organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja šios valstybės politikos įgyvendinimą. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina vykdomoji valdžia negali kištis į teismų veiklos organizavimą, įskaitant valstybės biudžeto lėšų panaudojimo, disponavimo valstybės turtu klausimus. Siekiant užtikrinti teismų nepriklausomumą nuo kitų valdžių tinkamą įgyvendinimą ne tik *de facto*, bet ir *de jure*, siūloma patikslinti Teismų įstatymo 128 straipsnio 3 dalį, joje nenumatant Teisėjų tarybos tvirtinamo teismų investicijų projektų rengimo ir derinimo tvarkos aprašo derinimo su Teisingumo ministerija.

Teismų apsaugą reglamentuojantį Teismų įstatymo 130 straipsnį siūloma papildyti prevencinėmis nuostatomis, atsižvelgiant į faktines situacijas, kai buvo siekiama sutrikdyti teismo darbą, taip pat įvertinus kitas visuomenės saugumui kylančias grėsmes. Siekiant išvengti žmonių gyvybei pavojingų situacijų, didesnis dėmesys skiriamas į teismą atvykstančių asmenų patikrai (dėl ginklų, šaudmenų, sprogstamųjų, nuodingų medžiagų ir kt.).

Kitų nuostatų (36, 39, 45, 53², 61, 85, 88 straipsniai, 121 straipsnio 1, 3 ir 9 dalys, 128 straipsnio 6 dalis ir kt.) pakeitimai siūlomi, siekiant suderinti su pasikeitusiu teisiniu reguliavimu kituose teisės aktuose bei įteisinti *de facto* susiklosčiusius teisinius santykius ar juos patikslinti siekiant aiškumo, optimizavimo organizacine prasme.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma. Priešingai, numatomos teigiamos siūlomo teisinio reguliavimo pasekmės, kadangi priėmus siūlomus pakeitimus bus efektyviai organizuojamas teismo darbas, užtikrinamas operatyvus ir kokybiškas teismo procesas.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Teismų įstatymo pakeitimo projektas (toliau – Įstatymo projektas) neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės. Priešingai, profesionalaus teisėjų korpuso formavimas ir atrankos procedūrų skaidrumo didinimas, kels visuomenės pasitikėjimą teismais, kuris lemia pasitikėjimą valstybe.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas turės teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir plėtrai. Teismų veiklos kokybė, pasitikėjimas teismais yra svarbios aplinkybės, kuriant palankias sąlygas verslui ir jo plėtrai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant inkorporuoti Įstatymo projektą į teisinę sistemą, reikės keisti Teisėkūros pagrindų įstatymo nuostatas, kuriose nustatytas teismų procesinių sprendimų skelbimas, patikslinant, jog Teisės aktų registre skelbiami šiame įstatyme išvardinti *baigiamieji* teismo aktai.

9. Įstatymų projektų atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir bendrinės kalbos normų.

10. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

11. Įstatymo įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai

Įstatymo projektui įgyvendinti iki įstatymo įsigaliojimo Teisėjų taryba turės priimti pretendentų į teisėjus atrankos kriterijus, teisėjo darbo su bylomis krūvio mažinimo tvarką, asmens kompetencijų vertinimo tvarką, asmens bylos sudarymo ir tvarkymo taisykles. Respublikos Prezidentas turės suderinti su Teisėjų taryba Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos darbo tvarką.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymo projekto priėmimas papildomų biudžeto lėšų nepareikalaus.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Darbo grupės parengtą įstatymo projektą apsvaustė Teisėjų taryba ir 2017 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 13P-183-(7.1.2) „Dėl Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto“ pritarė įstatymo projektui.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai: „teisėjas“, „atranka“, „skyrimas teisėju“, „Teisėjų taryba“, „asmens duomenys“, „teismų sistemos apdovanojimai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.
